

Pesitsusrahust kinni pidamise kontrollimine metsalindude kaitsmiseks

Looduskaitseeadus keelab looduslikult esinevate lindude pesade ja munade tahtliku hävitamise ja kahjustamise ning tahtliku häirimise, eriti pesitsemise ja poegade üleskasvatamise ajal. **Lindude pesitsemise kõrgperiood on 15. aprillist kuni 15. juulini**, mil lindudele peab andma võimaluse järglaste saamiseks ja üleskasvatamiseks.

Riigikohtu 19.01.2026 otsus nr 3-21-1266 kinnitas, et pesitsusrahu piirangud kehtivad ka metsatöodel ning andis selgema raamistiku lindude pesitsusperioodil raietegevuse lubatavuse osas. Pesitsusrahu kontrollide aluseks olevad Riigikohtu seisukohad on järgnevad:

- Looduskaitseeadusest tulenevad keelud kehtivad vahetult igapäevale, ka metsa majandajale. Keskkonnaamet saab keelu jõustamiseks raietöö ettekirjutusega peatada, sh ohukahtluse korral ka asjaolude täiendava kontrollimise ajaks.
- Lindude ja pesade hävitamise keeldu tuleb järgida sõltumata mõjust konkreetsete linnuliikide seisundile.
- Kui metsa tüüp ning vanus näitavad kõrget pesitsustihedust, tuleb metsa majandajal raie kavandamisel keeldu eeldada ning raietöödest hoiduda. Kõrge pesitsustiheduse eeldus võib olla muude oluliste tõenditega ümber lükatav (tõendamiskoormus metsamajandajal).
- Eeldatavalt kõrge pesitsustihedusega metsas ei ole tahtluse kindlaks tegemiseks vaja linde ja linnupesi kohapeal tuvastada. Linnuvaesemates metsades tuleks tuvastada täiendavaid lindude ja pesade hävimise ohu asjaolusid (tõendamiskoormus Keskkonnaametil).

Oluline on keskenduda pesade hävitamise ja kahjustamise vältimisele esmajärjekorras looduses kõige tundlikumal ajal ja seal, kus sellel on linnustikule kõige suurem mõju.

Eesti puistute haudelindude tüüpilise asustustiheduse maatriks

Konkreetsed puistu lindude asustustihedust määravad kõige enam puistu vanus ja kasvukohatüüp, mille vahelised seosed võimaldavad modelleerida erinevate metsatüüpide lindude asustustihedusi. Keskkonnaamet on koostanud teadusandmete alusel Eesti puistute **haudelindude asustustiheduse maatriksi, mis tugineb puistu kasvukohatüübile ja vanusele**. Metsakorraldusandmete põhjal saab eraldised grupeerida ja hinnata eraldisel planeeritava kevadsuise raie mõju linnustikule. Metsaomanikud saavad metsaportaali <https://register.metsad.ee/#/> sisse logides kontrollida eraldise kasvukohatüüpi ja puistu keskmist vanust ja selle alusel hinnata maatriksi abil lindude pesitsemise tõenäosust või pesitsusrahu maatriksi kaardikihilt kontrollida puistu maatriksi värvi.

Erinevates puistutes varieerub pesitsevate lindude asustustihedus suurel määral. Vanades ja viljakates kasvukohatüüpide puistutes on metsalindude liigiline mitmekesisus ja asustustihedus kordades kõrgem kui vaestes kasvukohatüüpides ja nooremates puistutes. Puistud on jaotatud maatriksis vastavalt lindude tüüpilisele eeldatavale asustustihedusele kahte kategooriasse, tähistades need erinevate värvidega järgnevalt:

- **Kollased puistud** - asustustihedus **kuni 6 paari/ha**, hõredama asustustihedusega puistud;
- **Punased puistud** - asustustihedus **suurem kui 6 paari/ha, kõrge asustustihedusega puistud**;
- **Kaitstavad alad** - käsitleme neid maatriksi **punaste aladena**. Sellisteks kaitstavateks aladeks on rahvusparkid, looduskaitsealad, maastikualad, hoiualad ja püsielupaigad.

Eesti tingimustes tuleb lugeda lindude asustustihedust üle 6 paari/ha kõrgeks asustustiheduseks ning eeldatava asustustiheduse maatriksis klassifitseerida kuuluvaks „punaste“ metsade klassi. Keskmiseks Eesti metsade haudelindude asustustiheduseks on hinnatud 3 paari/ha, mida kinnitavad metsamaastikus tehtud suurepinnalised korduvkaardistusloendused. Eestis tuleb väga kõrgeid (>10 paari/ha) asustustihedusi ette väga harva. Lävend üle 6 paari/ha on kaks korda kõrgem kui Eesti keskmine asustustihedus ja sellise kriteeriumi täitmisel on oht pesade hävitamiseks ette nähtav, ehk võrdsustatav tahtliku kahjustamisega.

Kaitstavaid alasid loeme maatriksi punasteks puistuteks, kuna alad on loodud elurikkuse kaitseks arvestades liikide vajadusi ja seal on maastiku tasemel lindude asustustihedus reeglina kõrgem kui analoogse kasvukohatüübi intensiivselt majandatavate metsade maastikus. Tuginedes teadusandmetele on kaitstavatel alade metsades lindude pesitsustihedus suurem ja seal pesitseb rohkem liike, kuna metsade struktuur on majandusmetsadest erinev (suurem rindeline varieeruvus, suurem surnud puidu osakaal, ökotonide mitmekesisus, õõnsustega või õõnsusteks sobivate puude sagedasem esinemine, vanemate metsade suurem osakaal jne). Kaitstavatel aladel on oluliselt kõrgem tõenäosus, et seal võib esineda kaitsealuse linnuliigi pesitsusterritorium, mis ei ole kantud EELIS-esse.

Eesti puistute haudelindude tüüpilise asustustiheduse maatriks:

Metsatüüp	Kasvukohatüüp	Lühend	Puistu vanus (aastates)				
			<39	40-59	60-79	80-99	≥100
Loometsad	Leesikaloo	LL					
	Kastikuloo	KL					
	Lubikaloo	LU					
Nõmmemetsad	Sambliku	SM					
	Kanarbiku	KN					
Palumetsad	Pohla	PH					
	Jänese kapsa-pohla	JP					
	Mustika	MS					
	Karusambla-mustika	KM					
	Jänese kapsa-mustika	JM					
Laanemetsad	Jänese kapsa	JK					
	Sinilille	SL					
Salumetsad	Naadi	ND					
	Sõnajala	SJ					
Soovikumetsad	Osja	OS					
	Tarna	TR					
	Angervaksa	AN					
	Tarna-angervaksa	TA					
Rabastuvad metsad	Sinika	SN					
	Karusambla	KR					
Rohusoometsad	Lodu	LD					
	Madal soo	MD					
Samblasoometsad	Siirdesoo	SS					
	Raba	RB					
Kõdusoometsad	Mustika-kõdusoo	MKS					
	Jänese kapsa-kõdusoo	JKS					

Keskkonnaameti klienditugi on alati valmis abivajajaid maatriksi värvi tuvastamisel nõustama (klienditugi@keskkonnaamet.ee; 662 5999).

Pesitsusrahust kinnipidamise kontrollimine

Pesitsusrahust kinnipidamise kontrollimisel pesitsuse kõrgperioodil suunab Keskkonnaamet tähelepanu kaitstavatele aladele ja tulundusmetsa linnurohketesse puistutesse ehk nn punastesse puistutesse, kus pesitsuse kahjustamisel on linnustikule suurim mõju. Kontrollide eesmärgiks on peatada vajadusel raie, et vältida pesade hävitamist ja kahjustamist.

Teadetele reageerimine

Lindude pesitsusrahu rikkumisest teate saamisel hinnatakse teatele reageerimise vajadust, **ressursi olemasolu** reageerimiseks ja teate **prioriteetsust** vastavalt maatriksile.

- Prioriteetseks loetakse teateid raietegevusest **kaitstavatel aladel** ja **tulundusmetsa vanemate puistute linnurikastes tüübirühmades** (maatriksi punased).
- Kui teade raie teostamisest laekub maatriksis **kollasega** tähistatud puistute kohta, on **prioriteetse teatega** tegemist juhul, kui teates esinevad **selged viited kindlale lindude pesitsemisele** (vaata alajaotust „Pesitsuskindluse kategooriad“).

Mitmete teadete üheaegsel laekumisel tegeletakse juba menetluses olevate ja prioriteetsemate teadete kiire lahendamiseks.

Kohapealset kontrolli teostatakse, kui teade on piisavalt täpne, raietegevuse toimumiskoht on kirjelduse põhjal üheselt arusaadav ning puude langetamine toimub teavitamise ajal. Liiga üldsõnaliste teadete puhul kohapealset kontrolli ei järgne.

Aktiivsed üraskikolded

Lindude pesitsusperioodil on **metsakaitseekspektiisi alusel lubatud aktiivse üraskikolde likvideerimine** ekspertiisis märgitud tingimustel ja **ainult erandlikel juhtumitel** võidakse **koldest väikesel osal** kaalutusotsuse alusel **raie peatada** konkreetse linnuliigi **kindla pesitsemise** tuvastamisel. Kuuse-kooreüraskite kahjustused on Euroopas ja ka Eesti metsades tõsine probleem. Üraskite vastu võitlemine on äärmiselt oluline ning tõrje edukus sõltub värskest asustatud puude kiirest ja õigeaegsest ülestöötamisest, mis ajaliselt ühtib lindude pesitsusperioodiga.

Tegevused, millel on linnustikule väiksem mõju

Kuna järelevalveressursse on otstarbekas suunata kõige prioriteetsematesse kontrollitegevustesse, **ei reageerita** üldjuhul **järgmistele linnustikule väiksema mõjuga tegevustele:**

- puude langetamine on lõppenud ning toimub ainult metsamaterjali koondamine ja kokkuvedu;
- tehakse valgustusraiet (va kaitstavatel aladel);
- tehakse väikesemahulist raiet (kuni 20 tm/a kinnistu kohta);
- tehakse kuni 4 m laiuselt trassiraiet ja puhastatakse olemasolevaid trasse;
- puhastatakse olemasolevat sihti, teeserva, kraavikalast üle 8 cm rinnasdiameetriga puudest;
- puhastatakse maaparandussüsteemi hooldamise käigus maaparandussüsteemi ja selle kaitsevööndit puittaimestikust;
- puhastatakse elektriliini katsevööndit;
- hakitakse raidmed kuni nädala jooksul ladustamisest või enne raidmete purustamist on veendunud, et raidmete hunnikus ei pesitse linnud.

Erandjuhtudel, kui on tuvastatud konkreetse linnuliigi **kindel pesitsemine**, võidakse **selgelt piiritletud alal peatada** ka eelpoolnimetatud tegevused.

Raiete peatamine pesitsuse kõrgperioodil

Kaitstavatel aladel ja tulundusmetsa kõrge asustihedusega puistutes (maatriksi punased) raietegevuse tuvastamisel **peatakse puude ja põõsaste langetamine kohapeal pesitsuskindlust tuvastamata kuni 15. juulini**. Peatamisel lähtutakse eeldatavast kõrgest lindude asustihedusest (üle 6 paari/ha), mistõttu pesade hävimise ja poegade hukkumise oht on väga tõenäoline ja tahtlust hävitada linnupesi ja -mune loetakse piisavalt tõendatuks. Seetõttu **tuleb vältida raietöid pesitsuse kõrgperioodil linnurikastes puistustes**.

Kaitstavatel aladel ja tulundusmetsa maatriksi **punastes puistutes** tuleb pesitsuse kõrgperioodil **vältida alusmetsa raiet**. Erinevad linnuliigid pesitsevad pesa asukoha järgi maas, alusmetsas, puuõõnsustes ja -võrades.

Erandjuhtudel pesitsuskindluse kohapealsel kontrollil kaitstavatel aladel ja tulundusmetsa punastes puistutes, loetakse raie peatamine põhjendatuks tõenäolise või kindla pesitsuskindluse tuvastamisel.

Tulundusmetsa madalama asustihedusega puistutes (maatriksi kollased) on lindude hävitamise tahtluse hindamiseks vaja tuvastada täiendavaid asjaolusid. Raie peatamise otsus sõltub kohapealsel paikvaatlusel tuvastatud lindude pesitsuskindluse kategooriast. **Puude ja põõsaste langetamine peatatakse kollastes puistutes kindla pesitsuse tuvastamisel kuni 15. juulini või pärast 1. juulit kontrolli käigus munadega või poegadega pesa leidmisel kuni poegade lennuvõimestumiseni**.

Madalama lindude asustihedusega puistutes tuleb metsaomanikul või -majandajal enne töödega alustamist rakendada hoolsuskohustust lindude pesade hävitamise ja poegade hukkumise vältimiseks. **Keskkonnaamet on koostanud kollaste puistute jaoks metsaomanikule kontroll-lehe**, mille abil saab hinnata pesitsustõenäosust ja mille sisu on järgnev:

- Kontroll-leht on täidetud mitte rohkem kui 10 päeva enne raiet
- Raie ei toimu maatriksi punases metsas
- Langil teostati kontroll 50 meetriste vahedega trassil
- Kontroll viidi läbi hommikul või õhtul, ilm oli tuulevaikne ja sademeteta

Kontrolli käigus ei leitud:

- Hoiatavalt ega ärevalt häälitsevat lindu
- Toitu või pesamaterjali kandvat lindu
- Linnupoegi või lennuvõimetuid linde
- Pesa või väljahaiteid ega sulgi puude all

Kui kõik vastused on saanud jaatava vastuse, on pesitsustõenäosus väike.

Kui raietöödega jätkatakse hoolimata raie peatamise otsusest või tuvastatakse pesitsuse kõrgperioodil toimuv raietegevus kaitstaval alal või kõrge asustihedusega puistus (maatriksi punased), võib Keskkonnaamet alustada **väärteomenetluse**.

Lindude pesitsuskindlus

Lindude pesitsuskindluse tuvastamise lähtekohaks on eelkõige rahvusvahelise linnuatlase meetoodika (<https://ebba2.info/about/methodology/>) ja sealt tulenevad pesitsuskindluse kategooriad ja

tunnused, kuid ka teiste loenduste meetodikad ja praktikad. Ühekordsete linnuloenduste puhul loetakse laulev lind pesitsevaks paariks ja seda tehakse ka kaitsealuste ja ohustatud liikide puhul. Rahvusvahelise linnuatlase meetodikas tohib laialtlevinud ja arvukate liikide puhul pesitsuskindluse kategooriaid ülendada.

Käesolevas juhises käsitletakse **laialtlevinud liikide** puhul **laulvat lindu** kõigis puistutes **pesitsemise kõrgperioodil (15.04 – 15.07) kuuluvana kategooriasse tõenäoline pesitseja**. Samuti loetakse kaitsealuse ja ohustatud linnuliigi laulev isend kuuluvaks kategooriasse tõenäoline pesitseja.

Laialtlevinud liikideks loetakse käesolevas juhises liike, kes esinesid >75% linnuatlase ruutudes ning kes on metsaeraldise mastaabis territoriaalsed ja ei pesitse metsamaal valdavalt raiesmikel ja noorendikes. Laialtlevinud liikideks Eesti metsades on (asurkonna suuruse järjekorras 30 liiki): metsvint, salu-lehelind, punarind, väike-lehelind (silksolk), aed-põõsalind, mets-lehelind, metskiur, mustpea-põõsalind, laulurästas, musträstas, rasvatihane, käblik, põialpoiss, hall kärbsenäpp, must-kärbsenäpp, käosulane, sinitihane, hallrästas, väike-põõsalind, põhjatihane, võsaraat, leevike, ööbik, porr, kaelustuvi, puukoristaja, hallvares, salutihane, suur-kirjurähn ja pasknäär. Kõigi nende liikide viimane arvukusehinnang Eestis on vähemalt 30 000 – 50 000 paari.

Pesitsuskindluse kategooriad

Põhjalikumalt on selgitatud pesitsuskindluse kategooriate määramise kriteeriume linnuatlase 2025 – 2030 juhendmaterjalis <https://www.eoy.ee/ET/4/linnuatlas>.

- **Võimalik pesitsemine:**
 - v – liiki kohati pesitsusajal talle pesitsemiseks sobivas biotoobis
 - I – kuuldi laulvat lindu või pesitsemisega seotud hüüdu pesitsusajal (va laialtlevinud liigid pesitsemise kõrgperioodil).
- **Tõenäoline pesitsemine:**
 - L* – pesitsuse kõrgperioodil kuuldi laialtlevinud liigi või kaitsealuse või ohustatud liigi laulvat lindu või pesitsusega seotud hüüdu;
 - P – kohati paari liigile pesitsemiseks sobivas biotoobis;
 - M – täheldati paarumiskäitumist või mängu;
 - K – vanalind külastab arvatavat pesapaika (nt külastab korduvalt sama puuõõnsust);
 - R – rahutu käitumine või hoiatushüüd tõenäolise pesa või poegade läheduses
 - E – pesa ehitamine või pesakoopa rajamine pesitsusajal või leitakse värsket pesamaterjali sisaldav tühi pesa.
- **Kindel pesitsemine:**
 - HR – vanalind ründab, teeskleb vigast või käitub eemale meelitavalt;
 - LP – äsja lennuvõimestunud (pesahoidjate) või udusulis (pesahülgajate) pesakond;
 - VP – vaatlejale ligipääsmatut asustatud pesa külastamas nähtud või pesal hauduv vanalind;
 - VT – roojapalli kandev või poegadele toitu viiv vanalind;
 - MP – leiti munadega pesa;
 - PP – leiti poegadega pesa.

Kokkuvõtvalt peamised sõnumid metsamajandajale

26.03.2026

- Lindude pesitsemise kõrgperiood on 15.04 – 15.07.
- Pesade ja munade hävitamine on alati keelatud.
- Linnurikastes (maatriksi punane) puistutes ja kaitstaval alal tuleb pesitsuse kõrgperioodil raietöid vältida.
- Hõredama asustustihedusega (maatriksi kollane) puistutes tuleb enne raiet teha hoolsuskontroll, mille teostamise abistamiseks on Keskkonnaamet koostanud abistava kontroll-lehe.
- Aktiivsete ürasekollele likvideerimine metsakaitseeksporti alusel on lubatud.
- Lindude pesade ja munade tahtlik hävitamine toob kaasa väärteovastutuse.